

Kontrollplan 2024-2026

Livsmedelskontroll i Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Kontrollplan
Beslutande instans: Bygg- och miljönämnden
Datum för beslut: 2023-MM-DD
Diarienummer: 2023.134 BMN

Gäller för: 2024
Giltighetstid: 2024
Revideras senast: 2025-01-01
Dokumentansvarig: Enhetschef Livs- och hälsa

Innehåll

1.	Sammanfattning	5
2.	Mål för den offentliga kontrollen	6
2.1.	Övergripande mål	6
2.2.	Gemensamma effektmål	7
2.3.	Myndighetsmål för operativa förutsättningar	7
2.4.	Operativa mål	8
2.5.	Bygg- och miljönämndens operativa mål	10
3.	Ansvarsfördelning inom kontrollområdet.....	10
3.1.	Behörig central myndighet	10
3.2.	Behörig myndighet för kontrollen	11
3.3.	Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna.....	11
3.4.	Ansvarsfördelning inom den behöriga myndigheten.....	11
4.	Samordning.....	11
4.1.	Samordning mellan behöriga myndigheter.....	11
4.2.	Samordning inom behöriga myndigheter	12
4.3.	Delegering av uppgifter inom den offentliga kontrollen.....	12
5.	Befogenheter och resurser för kontrollen	12
5.1.	Kontrollmyndighetens befogenheter	12
5.2.	Kontrollpersonal och utrustning	13
5.3.	Finansiering av kontrollen	13
5.4.	Kompetenskrav och utbildning	13
6.	Organisation och utförande av kontrollen.....	14
6.1.	Registrering och godkännande av kontrollobjekt.....	14
6.2.	Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll.....	15
6.2.1	Planering indelad i anläggningstyp	18
6.3.	Rutiner för utförande av kontroll.....	21
6.4.	Provtagning och analys	21
6.5.	Rapportering av kontrollresultat	21
6.6.	Öppenhet i kontrollen.....	22
7.	Åtgärder vid bristande efterlevnad av lagstiftningen.....	22
8.	Uppföljning och utvärdering av kontrollen	24
8.1.	Uppföljning	24
8.2.	Revisioner	24
8.3.	Utvärdering	24
9.	Beredskap	25
10.	Flerårig nationell kontrollplan.....	25

1. Sammanfattning

Denna kontrollplan är den operativa kontrollmyndighetens beskrivning av hur de krav som ställs på offentlig kontroll inom livsmedelskedjan uppfylls av myndigheten. Kraven finns i EU:s kontrollförordning (EU) 2017/625.

Alla myndigheter som utövar livsmedelskontroll är skyldiga att årligen fastställa en plan för myndighetens livsmedelskontroll. Planen ska avse en period om minst tre år och det ska bl.a. framgå hur målen i den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan har beaktats. Detta regleras i 3 e § i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel.

Bygg- och miljönämnden i Alingsås kommun är behörig myndighet för kontroll utifrån livsmedelslagstiftningen. Nämnden ansvarar för att kontrollen är effektiv, ändamålsenlig och likvärdig för de olika verksamheterna. Livsmedelskontrollens syfte är att konsumenterna får säkra livsmedel, att de inte blir vilseledda och att informationen om livsmedel är tillräcklig och enkel att förstå.

Under 2024-2026 kommer kommunens samtliga ca 370 livsmedelsanläggningar kontrolleras. År 2024 planerar verksamheten att genomföra ca 250 planerade kontroller. Därtill tillkommer uppföljande kontroller som inte var planerade och kontroller som är händelsestyrda (dvs. nyregistrerade anläggningar under året, klagomålsärenden och utredning av misstänkta matförgiftningar).

Kontroll utförs vanligen med kontrollmetoderna inspektion och revision samt i viss utsträckning med provtagning och analys. En stor del av arbetsuppgifterna inom kontrollen är att genomföra inspektioner, revisioner och provtagning, handlägga ärenden såsom registrering och riskklassning, utreda misstanke om matförgiftning, hantera klagomål, granska dricksvattenanalysrapporter, årligen rapportera uppgifter till Livsmedelsverket, samt fatta beslut i fråga om avgifter och sanktioner.

Den 1 januari 2024 träder ett nytt riskklassningssystem i kraft. Kontrollplanen bygger på den riskklassning som gjorts av livsmedelsanläggningarna. Av planen framgår bl.a. hur de ska kontrolleras (metod och frekvens) och vad som ska kontrolleras.

Planen fungerar också som arbetsfördelning/instruktion till inspektörerna tillsammans med verksamhetens tillsyns- och verksamhetsplan för året. Kontrollen sker utifrån nämndens riktlinjer, upprättade rutiner samt utifrån vägledningar från Livsmedelsverket.

Nationella fokusområden för livsmedelskontrollen är säkert dricksvatten, mikrobiologiska risker, kemiska risker och information i livsmedelskedjan.

Med utgångspunkt från de gemensamma målen i den nationella kontrollplanen har bygg- och miljönämnden valt tre operativa mål att arbeta med under 2024 (mål 5 - Ekologiska livsmedel, mål 6 - Livsmedelsinformation vid e-handel och mål 16 - Glykoalkaloider i potatis).

2. Mål för den offentliga kontrollen

2.1. Övergripande mål

De övergripande målen för den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan framgår av förordningarna (EG) nr 178/2002 och (EU) 2017/625, samt rådets direktiv 2000/29/EG beträffande kontroll av växtskadegörare.

De övergripande målen för livsmedelskedjan har utarbetats av myndigheterna gemensamt och fastställts av generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Målen gäller samtliga myndigheter i livsmedelkedjan.

Målen utgår från de övergripande målen med EU:s livsmedelslagstiftning; att skydda människors och djurs hälsa och växters sundhet och att värna konsumenternas intressen samt att se till att den inre marknaden fungerar effektivt.

Övergripande mål	Önskad effekt
Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt.	Ingen blir sjuk eller lurad, konsumenterna har en god grund för val av produkt och har förtroende för myndigheternas verksamhet.
De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.	De livsmedelsproducerande djuren hanteras väl och är friska. De växter som används för livsmedels- och foderproduktion är sunda och fria från växtskadegörare.
Verksamhetsutövarna i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.	Verksamhetsutövarna har tilltro till myndigheternas övervakning, kontroll, rådgivning och andra insatser och upplever dessa meningsfulla. Det ska vara lätt att göra rätt. Detta bidrar till att stärka förtroendet för deras produkter och att konsumenterna får säkra livsmedel och inte blir lurade.

<p>De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.</p>	<p>Myndigheterna har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan, inklusive beredskap, så att den gemensamma effektiviteten ökar. Kontrollverksamheten är regelbunden, riskbaserad, likvärdig och rättssäker samt ger avsedd effekt.</p>
--	---

2.2. Gemensamma effektmål

Med utgångspunkt från de övergripande målen har fyra gemensamma effektmål fastställts. Effektmålen bidrar till att de nationella övergripande målen för livsmedelskedjan uppnås.

Fokusområde	Effektmål
Säkert dricksvatten	För att få säkert dricksvatten måste de negativa hälsoeffekterna orsakade av kemiska och mikrobiologiska ämnen i dricksvatten minska.
Mikrobiologiska risker	Minska antalet livsmedelsburna sjukdomar med fokus på campylobakter, listeria, EHEC/VETC och norovirus.
Kemiska risker	Minska hälsoeffekterna till följd av miljöföroreningar (fokus dioxiner och PCBer), tungmetaller och mykotoxiner i livsmedelskedjan.
Information i livsmedelskedjan	Information om livsmedel och om livsmedelsproducerande djur och växter kan säkerställas genom hela livsmedelskedjan.

2.3. Myndighetsmål för operativa förutsättningar

Offentlig livsmedelskontroll utförs för att verifiera efterlevnaden av bestämmelser som syftar till att förhindra, undanröja eller reducera hälsorisker. Kontrollen utförs också för att säkerställa god sed inom handeln och skydda konsumenternas intressen (märkning och annan konsumentinformation). Den offentliga kontrollen

är effektiv (har effekt) och riskbaserad, den utförs regelbundet och innefattar alla relevanta krav i lagstiftningen i livsmedelskedjans alla delar.

Myndighetsmålen beskriver vissa operativa förutsättningar för en fungerande livsmedelskontroll. De operativa målen som följer ska läsas och tillämpas med myndighetsmålen som bakgrund.

MYNDIGHETSMÅL A: Alla kontrollmyndigheter har en plan för livsmedelskontrollen inom sitt område för att utföra kontroll i tillräcklig omfattning.

MYNDIGHETSMÅL B: Alla kontrollmyndigheter planerar och utför kontroll med fokus på de största hälsoriskerna och på det som på ett avgörande sätt kan vara vilseledande för konsumenterna.

MYNDIGHETSMÅL C: Alla kontrollmyndigheter har rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma dess risker.

MYNDIGHETSMÅL D: Alla kontrollmyndigheter använder de kontrollmetoder som är bäst lämpade för att upptäcka avvikelser inom de områden man kontrollerar.

MYNDIGHETSMÅL E: Alla kontrollmyndigheter vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att de avvikelser som upptäckts i kontrollen åtgärdas inom utsatt tid samt följer sedan upp (verifierar) att avvikelser åtgärdas.

2.4. Operativa mål

De operativa målen är satta för att bidra till att effektmålen som tagits fram inom fyra fokusområden ska nås. Livsmedelsverket har tagit fram 17 operativa mål som finns i den nationella kontrollplanen (NKP).

De handlar om kontroll för att verifiera att reglerna med fokus på de största hälsoriskerna efterlevs. Målen handlar också om att förhindra sådant som på ett avgörande sätt kan vara vilseledande för konsumenterna. För att en sådan kontroll ska kunna utföras och ge effekt (skydda konsumenternas hälsa och intresse) krävs mer än det som anges i de operativa målen. Sådana operativa förutsättningar anges i myndighetsmål för livsmedelskontrollen. De operativa målen ska därmed läsas och tillämpas med myndighetsmålen som bakgrund.

De nu gällande operativa målen gäller fram till och med 2025 och ger en inriktning och prioritering av riskbaserade kontrollinsatser inom ramen för den planerade kontrollen. Av de 17 nationella operativa målen bedöms 11 mål beröra Alingsås. Följande operativa mål är aktuella för livsmedelskontrollen i Alingsås:

Mikrobiologiska faror i dricksvatten, 100m³ per dygn (operativt mål 1)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts vid anläggningar som producerar över 100 m³ dricksvatten per dygn. Kontrollen syftar till att bedöma om faroanalysen tar hänsyn till mikrobiologiska och kemiska faror i råvattnet och att beredningen av dricksvattnet är anpassad efter resultatet av faroanalysen.

Säkerhet vid vattenverk och reservoarer (operativt mål 2)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts vid allmänna vattenverk och distributionsanläggningar som omfattas av Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar. Kontrollen görs i syfte att bedöma om förebyggande, upptäckande och avhjälpan åtgärder vidtas för att säkerställa skyddet mot sabotage och skadegörelse riktad mot anläggningarna.

Ekologiska livsmedel (operativt mål 5)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts för att verifiera att de aktörer som släpper ut ekologiska produkter eller produkter under omställning, har anmält sig till Livsmedelsverket. Kontroll utförs också för att verifiera undantagen från anmälan och att inte inneha certifikat. Livsmedelsverket ska omedelbart underrättas om en aktör inte har anmält sin verksamhet i enlighet med reglerna. Livsmedelsverket prövar frågan om sanktionsavgift.

Livsmedelsinformation vid e-handel (operativt mål 6)

Senast den 31 december 2025 har kontroll utförts hos registrerade/godkända verksamheter som släpper ut färdigförpackade kosttillskott och/eller konfektyr på marknaden via e-handel. Kontrollen syftar till att verifiera att livsmedelsinformationen på webbplatsen stämmer med informationen på förpackningarna.

Spårbarhet kött (operativt mål 8)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts för att verifiera uppgift om svenskt ursprung för färskt och fryst kött av nöt, gris, får och lamm, samt fågel. Målet omfattar såväl helt som bitat och malet kött, förpackat och oförpackat. Kontrollerna ska utföras i samtliga led i livsmedelskedjan efter slakt som släpper ut färskt eller fryst kött av svenskt ursprung på marknaden.

Allergener ingredienser i färdigförpackade livsmedel (operativt mål 10)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts hos grossister som importerar färdigförpackade livsmedel för att verifiera att företagarna ger korrekt information om allergena ingredienser i märkningen.

Spårbarhet ägg (operativt mål 11)

Senast den 31 december 2025 har offentlig kontroll utförts för att verifiera att aktörer som producerar och/eller släpper ut svenska hönsägg på marknaden kan visa att de uppfyller de spårbarhetskrav som finns samt att den information som medföljer äggen är korrekt.

Kontroll av aktörer som släpper ut honung på marknaden (operativt mål 12)

Senast den 31 december 2025 har kontrollmyndigheterna utfört spårbarhetskontroller hos företag som handlar med honung. Syftet är att säkerställa att aktörer som släpper ut honung på marknaden har registrerat sin anläggning, i de fall verksamheten har en sådan organisation och kontinuitet att den kan anses utgöra ett livsmedelsföretag.

Plastprodukter med otillåtna naturmaterial (operativt mål 15)

Offentlig kontroll utförs i ett tidigt led i kedjan, exempelvis hos producenter, importörer och grossister. Kontrollen ska förhindra att plastprodukter avsedda att komma i kontakt med livsmedel som innehåller malen bambu eller andra icke godkända naturmaterial släpps ut på marknaden. Kontrollen syftar till att få bort dessa produkter från marknaden då de inte är tillåtna och dessutom riskerar att släppa ifrån sig oönskade kemiska ämnen i halter som kan vara hälsovådliga.

Glykoalkaloider i potatis (operativt mål 16)

Offentlig kontroll av livsmedelsföretagares vidtagna åtgärder för att förebygga att höga halter glykoalkaloider bildas och hur de förhindrar att giftiga partier sätts på marknaden.

Kontaktmaterialverksamheter (operativt mål 17)

Innan utgången av 2025 har offentlig kontroll av kontaktmaterialverksamheter som behörig kontrollmyndighet har förtecknade eller registrerade utförts. Kontrollen görs för att säkerställa att materialen och produkterna uppfyller lagstiftningens krav och inte avger sina beståndsdelar i halter som skulle kunna utgöra en fara för människors hälsa eller påverka livsmedel negativt. *Målet börjar att gälla först 2024 då uppdatering av målet kommer att ske.*

2.5. Bygg- och miljönämndens operativa mål

Under verksamhetsåret 2024 har nämnden valt att arbeta med operativ mål 5, 6 och 16 (se avsnitt 2.4). Nästkommande år (2025) ska mål 1, 2, 10, 15 och 17. Därefter tillkommer nya operativa mål.

3. Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

3.1. Behörig central myndighet

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för livsmedelskontroll i Sverige, enligt 18 § i Livsmedelsförordningen (2006:813).

Livsmedelsverkets uppgift är att leda och samordna landets livsmedelskontroll. Ledning och samordning sker på flera olika sätt, bl.a. genom att utarbeta vägledningar, ge råd och stöd samt sprida information via webbplatserna Kontrollwiki och Livsteck.net (hemsida för kontrollpersonal).

3.2. Behörig myndighet för kontrollen

I 11 § Livsmedelslagen (2006:804) anges att livsmedelskontrollen i Sverige utförs dels av Livsmedelsverket dels av de lokala kommunala kontrollmyndigheterna. Länsstyrelserna har ansvar för livsmedelskontrollen i primärproduktionen. Kontroll av ekologiska produkter utförs av privata kontrollorgan och av den kommunala livsmedelskontrollen i de fall en aktör är undantagen att vara ansluten till ett kontrollorgan.

Kommunernas ansvar för livsmedelskontrollen framgår av 23 och 25 §§ livsmedelsförordningen och denna kontroll ska enligt 11 § 2 st. livsmedelslagen utföras av den nämnd som fullgör kommunens uppgift inom miljö- och hälsoskyddsområdet. I Alingsås kommun ansvarar bygg- och miljönämnden för livsmedelskontrollen.

3.3. Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna

Ansvar för den offentliga kontrollen av livsmedelsanläggningar i Sverige fördelas enligt 23 § i Livsmedelsförordningen (2006:813). Sveriges organisation av kontrollen och samarbete mellan de olika myndigheterna i livsmedelskedjan beskrivs i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP).

3.4. Ansvarsfördelning inom den behöriga myndigheten

Livsmedel- och hälsaenheten ansvarar för kontroll av alla typer av livsmedelsanläggningar inom bygg- och miljönämndens ansvarsområde. Hur beslut och uppgifter delegeras beskrivs i delegationsordning för bygg- och miljönämnden antagen av BMN § 11 den 24 januari 2023.

4. Samordning

4.1. Samordning mellan behöriga myndigheter

Nämnden ska genom samverkan med andra myndigheter och organisationer stärka den egna kontrollverksamheten, livsmedelskontrollen i Sverige som helhet och bidra till att likrikta kontrollen i landet.

Livsmedelsinspektörerna i Alingsås deltar i följande sammanhang varje år för samordning med länsstyrelsen i Västra Götalands län, kommunerna i Göteborgsregionen (GR) och med Livsmedelsverket:

- Länsmöten
- GR-möte livsmedel (för att diskutera gemensamma frågor inom livsmedelsområdet)
- GR-möte dricksvattenkontroll
- GR-möte för kosttillskott
- Miljösamverkan Västra Götaland (gemensamma projekt)
- Nationella kontrollkonferensen

I de fall iakttagelser vid utförd kontroll eller inkomna ärenden berör andra myndigheter, såsom Smittskyddsenheten, Livsmedelsverket, Länsstyrelsen eller annan kommuns nämnd, kontaktas aktuell myndighet för samordning.

4.2. Samordning inom behöriga myndigheter

Samordning inom Bygg- och miljönämnden sker genom att:

- Enhetschefen och livsmedelsinspektörerna träffas en gång i månaden för samordnings- och samsynsmöte.
- Enhetschefen ansvarar för att aktuella och fastställda rutiner finns.
- Inspektörerna utför gemensamma kontrollbesök vid några tillfällen under året för att kalibrera kontrollen, men utförs även när det finns behov av stöd.
- Kontrollrapporter och beslut granskas av kollega innan de expedieras.

4.3. Delegering av uppgifter inom den offentliga kontrollen

Bygg- och miljönämnden i Alingsås kommun delegerar inte någon uppgift inom ansvarsområdet livsmedelskontroll till någon annan.

5. Befogenheter och resurser för kontrollen

5.1. Kontrollmyndighetens befogenheter

Bygg- och miljönämndens befogenheter inom livsmedelsområdet regleras huvudsakligen i Livsmedelslagen (2006:804) och i Livsmedelsförordningen (2006:813). Enligt 20 § i Livsmedelslagen har kontrollmyndigheten rätt att få upplysningar, ta del av handlingar och få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen. För åtgärder vid bristande efterlevnad, sanktioner, se avsnitt 7.

5.2. Kontrollpersonal och utrustning

Resurser för att genomföra kontrollen

Antalet tjänster utgår från de antalet kontrolltimmar som ska utföras varje år och beräknas till 3,8 heltidstjänster under 2024. Arbetsuppgifterna fördelas mellan 4 inspektörer. Utöver inspektörerna finns administrativt stöd och enhetschef.

Undvikande av intressekonflikter, jäv

För att säkerställa att intressekonflikter i livsmedelskontrollen undviks, tillfrågas sökande till tjänster och vikariat i samband med anställningsintervjun om bisysslor som kan medföra intressekonflikter. Vid medarbetarsamtalen uppdateras dessa uppgifter.

Bygg- och miljönämndens opartiskhet säkerställs genom kommunallagen och den utbildning nytillträdda politiker får i jävsfrågan.

Utrustning för att genomföra kontrollen

Livsmedel- och hälsaenheten har tillgång till förvaringsutrymme för kläder, utrustning och kyl- och frys. Skrivplattor, skyddskläder, termometrar, ATP-mätare (för rengöringskontroll), frityroljemätare, lappar, smartphones och provtagningsmaterial finns att tillgå för utförande av kontroll. Utrymme för förvaring av större mängd omhändertagna livsmedel som kräver kyl- eller frysförvaring finns inte.

5.3. Finansiering av kontrollen

Bygg- och miljönämndens offentliga kontroll av livsmedelsanläggningar finansieras med avgifter, enligt förordning (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter. Verksamheterna debiteras, för den tid som lagts ner i ärendet, efter utförd kontroll.

Avgift för uppföljande kontroll som inte var planerad tas ut för att finansiera kontrollen enligt artikel 79.2 c i kontrollförordningen (EU) 2017/625.

Avgifter för livsmedelskontrollen är reglerad i en taxa fastställd av kommunfullmäktige. Beräkning av timavgifterna följer den mall som Sveriges kommuner och landsting rekommenderar. Ny taxa för handläggning och kontroll inom livsmedelsområdet träder i kraft den 1 januari 2024.

5.4. Kompetenskrav och utbildning

Kravet på personalens kompetens finns i kontrollförordning (EU) 2017/625.

Enligt Livsmedelsverkets föreskrifter om offentlig kontroll LIVSFS 2005:21 § 3 g ska en kompetensförsörjningsplan upprättas. Av planen ska det framgå vilken kompetens som myndigheten behöver för att fullgöra sina kontrolluppgifter, den kompetens som finns hos myndighetens personal samt andra personer som bedriver kontrollverksamhet för myndigheten, behovet av kompetensutveckling

hos personalen och hur myndigheten avser att uppfylla kraven på kompetensförsörjning.

Kompetensutveckling sker löpande genom deltagande i kurser anordnade av Livsmedelsverket och andra aktörer. Det ökade utbudet av utbildning via webben underlättar kompetensutvecklingen. En stor del av kompetensförsörjningen sker genom att följa och inhämta ändringar och nyheter i livsmedelslagstiftningen via webbplatsen Livstecknet.

För att upprätthålla en hög kompetens inom gruppens ansvarsområden och kunna ge service av god kvalitet är livsmedelskontrollens olika ansvarsområden i viss mån fördelade på livsmedelsinspektörerna. Målet är att det alltid ska finnas två inspektörer med specialistkunskap inom samma område/bransch.

6. Organisation och utförande av kontrollen

6.1. Registrering och godkännande av kontrollobjekt

Bygg- och miljönämnden registrerar alla livsmedelsföretagare som bedriver verksamhet inom Alingsås kommun. Anläggningarna listas i Livsmedel- och hälsaenhetens ärendehanteringssystem Ecos2. Vid bedömning om ett företag är ett livsmedelsföretag eller ej används lagstiftningens definitioner och Livsmedelsverkets vägledning om godkännande och registrering.

I förordning (EU) 2017/625 finns krav på att kontrollmyndigheten ska upprätthålla aktuella register över anläggningar som är föremål för kontroll. Livsmedel- och hälsaenheten i Alingsås kommun uppdaterar sitt register kontinuerligt efter utförd kontroll, efter att ha mottagit anmälningar för registrering och/eller ändring av verksamhet eller erhållit information från företagare på annat sätt.

Bygg- och miljönämnden i Alingsås kommun ansvarar för den operativa kontrollen vid ca 370 livsmedelsanläggningar. Det är bland annat tillagningskök, restauranger, caféer, butiker, ölbryggeri, konfektyr- och glasstillverkare, bagerier och dricksvattenanläggningar. Enligt det nya riskklassningssystemet klassas de in i fem olika huvudsakliga inriktningar. Dessa inriktningar är livsmedelsanläggning i sista led (t.ex. restauranger och butiker), livsmedelsanläggningar i tidigare led (t.ex. tillverkningsanläggningar, grossister och transportörer), huvudkontor, dricksvattenanläggningar och kontaktmaterial.

6.2 Prioriteringar

Nämnden fastställer följande vägledande prioriteringar om eller när olika insatser måste vägas mot varandra:

- 1 a. Handläggning av ärenden med konstaterad miljöpåverkan eller ärenden med risk för olägenhet/eller skada.
- 1 b. handläggning av livsmedelslarm RASFF
2. Tillsyn och kontroll av verksamheter som prioriterats i behovsutredningen (styrd tid)
3. Annat händelsestyrt (som inte ryms i punkt 1 ovan) (gul tid enligt BU)
4. Behovsprioriterade tillsynsinsatser (blå tid i BU)
5. Adm remisser
6. Övrigt utvecklingsarbete

6.2.1 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll

Anläggningarna riskklassas enligt Livsmedelsverkets nya riskklassningsmodell och tilldelas en kontrollfrekvens per fem år beroende på verksamhetens inriktning, aktiviteter, produktgrupper och omfattning. Särskilda justeringar kan göras för anläggningar där modellen inte ger en rättvisande bild av behovet av kontroll och verksamheter som har god efterlevnad får minskad kontrollfrekvens.

Riskklassningsmodellen genererar en kontrollfrekvens för varje anläggning. Frekvensen varierar från en kontroll vart femte år till fyra besök årligen.

Översyn av riskklassningen kommer att göras i samband med kontroll av anläggningen och vid behov beslutas det om ny kontrollfrekvens.

Livsmedelsanläggningarna i Alingsås är fördelade enligt följande huvudinriktningar:

Huvudsaklig inriktning	Antal anläggningar*
Dricksvatten	15
Huvudkontor	1
Sista led	246
Tidigare led	8
Verksamheter som ännu ej skickat in underlag för ny riskklassning	100

* Siffror tagna ur verksamhetssystemet ecos den 17 november 2023

Med den nya riskklassningen har anläggningarna tilldelats följande kontrollfrekvens:

Kontrollfrekvens	Antal anläggningar*
3/år	5
2/år	28
1/år	45
0,8/år	57
0,6/år	6
0,4/år	86
0,2/år	43
Verksamheter som ännu ej skickat in underlag för ny riskklassning	100

* Siffror tagna ur ecos den 17 november 2023

Av kontrollförelagningen framgår att offentlig kontroll ska genomföras regelbundet och så ofta som är lämpligt för att uppnå målen i denna förelagning med hänsyn till risker, tidigare resultat, system för egenkontroll och information som kan tyda på bristande efterlevnad.

Olika anläggningar kan behöva hanteras olika för att uppnå en effektiv, ändamålsenlig och riskbaserad kontroll. Det medför att kontrollmetoden är anpassad för varje anläggning beroende på vilka kontrollområden som ska kontrolleras. Kontrollmetoder som används är inspektion, revision, samt provtagning och analys (var för sig eller flera tillsammans).

En viktig uppgift i planeringen av den operativa kontrollen är att avgöra vilka relevanta kontrollområden som det ska fokuseras på under året och vilka kontrollmetoder som ska användas. Kontrollen ska vara på anläggningen ska vara effektiv, ändamålsenlig och riskbaserad.

Nedan visas hur kontrolltiden för år 2024 bör disponeras avseende kontrollmetod och kontrollfrekvens.

Frekvens	Antal anl.	Metod: Revision	Metod: Inspektion*	Metod: Provtagning
3-4 besök/år	5	0-1 gång	2-3 gånger	Utförs minst en gång per år med antingen a) ATP-mätare, eller b) frityroljemätare
2 besök/år	28	0-1 gånger	1-2 gånger	Utförs minst en gång per år vid hälften av anläggningarna med a) ATP-mätare, alt. b) frityroljemätare
0,2-1 besök/år	237	0 gånger	1 gång	Utförs vid minst var tredje anläggning med ATP-mätare eller frityroljemätare.
Antal	270 (+100 som ännu inte klassats om)			
Totalt antal planerade kontroller 2024		ca 250		

*Som regel oanmäld/utan förvarning

Anläggningarna besöks årligen eller mer sällan beroende på kontrollfrekvens. Kontroll av de anläggningar som ska ha kontroll mer sällan fördelas över en femårsperiod.

Beräknat av riskklassningen kommer ca 250 planerade kontroller att utföras under 2024.

Utöver den ordinarie planerade kontrollbesök uppskattas att det kommer att behöva läggas ner ca 300 timmar på händelsestyrd kontroll som inte var planerad.

Livsmedelsanläggningar som ska ha planerad kontroll under 2024 listas i en anläggningslista vilket underlättar överblick över och uppföljning av hur den offentliga kontrollen sker över året. Listan uppdateras kontinuerligt allt eftersom kontroller utförts, verksamheter tillkommer eller upphör.

Vid årsskiftet 2023/2024 kommer inte alla anläggningar ännu att vara riskklassade och planen får justeras när samtliga anläggningar är klassade enligt det nya riskklassningssystemet.

6.2.2 Planering indelad i anläggningstyp

Enligt Livsmedelsverkets vägledning för offentlig kontroll av livsmedelsanläggningar ska alla relevanta krav kontrolleras inom en femårsperiod.

Flera kontrollområdena ingår i baskontrollen (som kontrolleras årligen). Övriga kontrollområden fördelas över en femårsperiod. Uppdelningen har utgått ifrån verksamheternas huvudsakliga inriktning. Inspektörerna gör alltid en individuell bedömning av verksamhetens kontrollbehov och ser till att samtliga relevanta kontrollområden kontrolleras under en femårsperiod.

Kontrollområden med avvikelser vid tidigare kontroller följs alltid upp.

Nedan redovisas en femårig översiktlig planering indelad på huvudsaklig inriktning. Planeringen säkerställer att relevanta krav i enlighet med nationella kontrollplanen och lagstiftningen i övrigt kontrolleras inom en femårsperiod.

Sista led	
Årligen - baskontroll	<ul style="list-style-type: none"> • administrativa krav – registrerade uppgifter • grundförutsättningar – hygien (rengöring), säker nedkylning, personlig hygien, upprätthållande av kylkedjan och uppfyllande av temperaturkriterier • allmän livsmedelsinformation – obligatorisk livsmedelsinformation, allergimärkning och redlighet <p>För butiker utan beredning även:</p> <ul style="list-style-type: none"> • livsmedel som säljs färdigförpackade är märkta med obligatoriska uppgifter på svenska <p>För butiker med egen beredning även:</p> <ul style="list-style-type: none"> • framhävande av allergener i ingrediensförteckning
2024	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättningar - FCM (kontaktmaterial), utbildning

	<p>För butiker med egen beredning även:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ingredienser stämmer med receptur • HACCP-baserade förfaranden, inkl. mikrobiologiska kriterier
2025	<ul style="list-style-type: none"> • spårbarhet • grundförutsättning – vattenförsörjning, skadedjur <p>För butiker även:</p> <ul style="list-style-type: none"> • särskild märkning och information • skyddade beteckningar
2026	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättning – underhåll av lokal och utrustning
2027	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättning - skadedjur
2028	<ul style="list-style-type: none"> • HACCP – mikrobiologisk provtagning

Tidigare led	
Årligen - baskontroll	<ul style="list-style-type: none"> • administrativa krav – registrerade uppgifter • allmän livsmedelsinformation – obligatorisk livsmedelsinformation, allergener, redlighet • grundförutsättningar – hygien (rengöring), upprätthållande av kylkedjan och uppfyllande av temperaturkriterier, personlig hygien • spårbarhet
2024	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättningar – utbildning, vattenförsörjning, material i kontakt med livsmedel (FCM)
2025	<ul style="list-style-type: none"> • HACCP-baserade förfaranden • grundförutsättningar – underhåll av lokal och utrustning, skadedjur
2026	<ul style="list-style-type: none"> • särskild märkning och information • särskilda ingredienser och processhjälpmedel – livsmedelstillsatser • varustandarder, när det är aktuellt

Huvudkontor	
Årligen - baskontroll	<ul style="list-style-type: none"> • administrativa krav – registrerade uppgifter • allmän livsmedelsinformation – obligatorisk livsmedelsinformation, allergimärkning, redlighet • spårbarhet
2024	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättningar – material i kontakt med livsmedel (FCM)
2025	<ul style="list-style-type: none"> • särskilda ingredienser och processhjälpmedel – livsmedelstillsatser
2026	<ul style="list-style-type: none"> • särskild märkning och information

Dricksvatten	
Årligen - baskontroll	<ul style="list-style-type: none"> • administrativa krav – registrerade uppgifter • kontroll av kvalitetskrav och regelbundna undersökningar (granskning av analysresultat) • allmänna hygienregler (vid platsbesök) • HACCP-baserade förfaranden • avstämning mot reglerna i Livsmedelsverkets föreskrifter
2024	<ul style="list-style-type: none"> • fastställande av undersökningsprogram
2025	<ul style="list-style-type: none"> • operativa mål (mikrobiologiska faror i dricksvattnet, samt säkerhet vid vattenverk och reservoarer)
2026	<ul style="list-style-type: none"> • grundförutsättningar – underhåll av lokal och utrustning, FCM (kontaktmaterial) • kontroll av nya analysparametrar • nya lagstiftningsområden

För kontaktmaterial kontrolleras kontrollområdet FCM (kontaktmaterial).

Projekt – Inspektörerna planerar delta i Livsmedelsverkets samordnade projekt om glykoalkaloider. Utförandet kommer att ske inom ramen av verksamheternas ordinarie kontroll.

Provtagning – Provtagning kan komma att ske vid utredning av misstänkta matförgiftningar och listeriautbrott.

En annan form av provtagning som planeras är att mäta TPM (totalt polärt material) i olja med en frytyroljemätare hos verksamheter som friterar mat. Syfte är att inventera status och öka kunskapen hos verksamhetsutövarna.

Provtagning av rengöring av ytor som kommer i kontakt med livsmedel kommer att genomföras med ATP-mätare för att kontrollera rutin för rengöring.

6.3 Rutiner för utförande av kontroll

Enligt artikel 12.1 i kontrollförordningen (EU) 2017/625 ska det finnas dokumenterade förfaranden med information och instruktioner till den personal som genomför offentliga kontroller.

Livsmedel- och hälsaenheten har fastställda rutiner för kontrollmetoden inspektion, bevakning av livstecknet, RASFF, utrustning, kalibrering, klagomål-matförgiftning, uppföljande kontroll som inte var planerad och sanktionsbeslut. Rutinerna utgår från Livsmedelsverkets vägledningar, kontrollhandböcker och Kontrollwiki. Rutinerna uppdateras årligen samt vid införande av ny lagstiftning eller nya arbetssätt.

För den planerade kontrollen tar inspektörerna fram checklistor innehållande de kontrollområden som ska kontrolleras vid planerad kontroll. Checklistorna anpassas efter verksamhetstyp och utgår från valda fokusområden (se tabeller ovan). Vid förberedelser inför kontroll kompletteras listan med kontrollområden utifrån tidigare erfarenhet. Checklistor används vid utförande av kontroll (revision och inspektion) för att säkerställa att kontrollen blir effektiv och ändamålsenlig.

6.4 Provtagning och analys

Bygg- och miljönämnden anlitar i nuläget SGS Analytics för analys av prover av dricksvatten och livsmedel uttagna i offentlig kontroll.

Kontrollmetoden provtagning används främst i tre syften:

- Utredning av matförgiftningar
- Riktad kontroll
- Verifiering av företagets rutiner i egenkontrollen och företagets egen provtagning.

6.5 Rapportering av kontrollresultat

I samband med kontrollbesöket sammanfattas kontrollresultatet muntligt och eventuella avvikelser diskuteras med verksamheten. Resultatet från all kontroll dokumenteras i rapport och/eller beslut och livsmedelsföretagaren får alltid ta del av kontrollresultatet genom kontrollrapport. Alla kontrollresultat dokumenteras och bevaras i myndighetens administrativa system Ecos2. Sammanställning av resultaten kan göras genom rapportfunktion i systemet.

En gång om året rapporteras kontrollresultaten till livsmedelsverket. Vilka uppgifter som ska rapporteras in och hur dessa ska göras framgår av livsmedelsverkets "Anvisningar till rapportering av livsmedelskontrollen". Inrapporteringen av uppfyllelsen av operativa mål sker också via den ordinarie myndighetsrapporteringen.

Rapportering sker också till nämnden, se beskrivning i 6.6 nedan.

6.6 Öppenhet i kontrollen

I Sverige regleras öppenheten i kontrollen framförallt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I korthet innebär detta att alla myndigheter är skyldiga att föra register (diarium) över de allmänna handlingar som finns hos myndigheten. I diariet registreras uppgifter om de handlingar som kommer in till myndigheten (t.ex. brev och ansökningar) och de handlingar som upprättas vid myndigheten (t.ex. beslut och kontrollrapporter). I diariet registreras både offentliga och sekretessbelagda handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock innehålla uppgifter som är sekretessbelagda. Detta ska prövas av myndigheten utifrån gällande lagstiftning när någon ber att få ut en handling

Bygg- och miljönämnden upprättar efter varje kontrolltillfälle en kontrollrapport och vid behov ett beslut utifrån kravet i artikel 13 i förordning (EU) 2017/625. Kontrollrapporten/beslutet är i de allra flesta fall en allmän och offentlig handling.

Till varje nämndsammanträde upprättas en lista över de delegationsbeslut som kontoret fattat. Listan redovisas genom att nämndens protokoll publiceras på kommunens hemsida.

Register över kontrollobjekten finns i Ecos2.

7 Åtgärder vid bristande efterlevnad av lagstiftningen

Bygg- och miljönämndens juridiska befogenheter att vidta åtgärder vid bristande efterlevnad finns bland annat i artikel 138 i förordning (EU) 2017/625.

Denna anger att om den behöriga myndigheten konstaterar bristande efterlevnad ska den vidta åtgärder för att se till att företagaren avhjälp situationen. När den behöriga myndigheten beslutar vilka åtgärder som ska vidtas ska den ta hänsyn till den bristande efterlevnadens art och om företagaren tidigare visat prov på bristande efterlevnad.

Ytterligare åtgärder som nämnden kan vidta anges i 22 - 24 §§ i livsmedelslagen (2006:804). Exempel på åtgärder som nämnden har möjlighet att vidta är föreläggande, förbud, begränsa eller förbjuda utsläppande på marknaden av livsmedel samt beordra att livsmedel återkallas, dras tillbaka från marknaden och/ eller destrueras. Möjlighet finns att kombinera beslut med vite.

Bygg- och miljönämnden ska också pröva frågor om sanktionsavgifter, bland annat i samband med bristande registrering av livsmedelsanläggningar.

Inom myndigheten regleras juridiska befogenheter med delegationsordning. För att kontroll ska kunna utföras effektivt har myndigheten långtgående delegation. Delegationen är tjänsteanknuten.

Livsmedel- och hälsaenheten följer Livsmedelsverkets vägledning om åtgärder vid bristande efterlevnad av livsmedelslagstiftningen när avvikelser konstateras.

Livsmedel- och hälsaenheten arbetar i första hand långsiktigt tillsammans med verksamhetsutövarna för att öka kunskapen och löpande förbättra processer och tillvägagångssätt i verksamheten. Avvikelser som konstateras i den löpande kontrollen följs alltid upp. Mindre allvarliga avvikelser följs upp vid nästa ordinarie kontroll. Om avvikelserna är mer omfattande utförs en uppföljande kontroll för vilken avgift utöver den årliga tas ut med stöd av artikel 79.2 c i kontrollförordningen (EU) 2017/625.

Beslut om föreläggande eller förbud fattas vid allvarigare avvikelser eller upprepade brister.

Befogenheten att omhänderta eller destruera livsmedel används mycket sällan.

I myndighetens administrativa system finns mallar för beslut.

Kontrollpersonalen har genomgått kortare utbildning i kommunallagen och förvaltningsrätt för att kunna fatta rättssäkra beslut. Personalen har tillgång till rättsdatabasen Infosoc.

Alingsås kommun har en kommunjurist som kan rådfrågas i frågor rörande förvaltningslagen, kommunallagen, sekretesslagen och liknande. Vid behov av en jurist med specialkunskap inom livsmedelsområdet köps tjänsten in per timme.

8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen

8.3 Uppföljning

Enhetschef och livsmedelsinspektörer gör avstämning mot kontrollplanen månadsvis. Uppföljningen och de åtgärder som eventuellt vidtas syftar till att säkerställa att kontrollerna har effekt. Vid behov görs prioriteringar och omfördelningar. Aktuella händelser i omvärlden kan innebära förändringar av kontrollplanen, till exempel att andra operativa mål väljs eller läggs till.

Bygg- och miljönämnden informeras om resultatet.

De specifika mål som satts upp till 31 december 2024 kommer att följas upp och redovisas bygg- och miljönämnden efter årsskiftet 2025.

8.4 Revisioner

Extern revision av livsmedelskontrollen utförs av länsstyrelsen alternativt Livsmedelsverket ca vart femte år. Senaste revisionen genomfördes av länsstyrelsen i mars 2021 och innan dess av Livsmedelsverket i maj 2016.

Interna revisioner av bygg- och miljönämnden utförs av kommunens revisorer ca 1 gång/år.

8.5 Utvärdering

Enligt artikel 12.2 i kontrollförordningen (EU) 2017/625 ska en kontrollmyndighet som utför livsmedelskontroll kunna verifiera att den offentliga kontrollen som utförs är effektiv. Den effekt som livsmedelskontrollen ska sträva efter är bland annat att upptäcka förekommande avvikelser som kan orsaka hälsofara eller bristande redlighet, och förmå företagarna att åtgärda sina brister inom rimlig tid.

Alingsås kommun deltar i Insikt (näringslivets servicemätningar om kommunens företagskontakter) som genomförs löpande under året. Företag som haft kontakt med kommunen får svara på frågor om bemötande, effektivitet, kompetens, information, tillgänglighet och rättssäkerhet gällande kommunens myndighetsutövning mot företag.

9 Beredskap

Myndigheten har möjlighet att skicka livsmedels- och vattenprover till laboratorium för mottagning alla dagar på året.

Alingsås kommun har en jourverksamhet (tjänsteman i beredskap) som kan nå dygnet runt. Detta är en ingång även för bygg- och miljönämndens ansvarsområde vid behov.

Bygg- och miljönämnden har en beredskapsplan för kriser som rör livsmedel och dricksvatten.

10 Flerårig nationell kontrollplan

I Sveriges nationella plan för kontrollen i livsmedelskedjan beskrivs hur den offentliga kontrollen av livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd är organiserad, hur den genomförs och hur den utvecklas. Kontrollplanen finns bl.a. på livsmedelsverkets webbplats www.livsmedelsverket.se